

Når henrettede får mæle

Af Peter Johannes Erichsen

Det jødiske ægtepar Julius og Ethel Rosenberg blev i 1953 som de eneste af rundt regnet 350 amerikanske spionmistænkte henrettet. Julius havde som insider kunnet videregive oplysninger om Los Alamos-projektet vedrørende atombomben. Ethel var kun medvider. De var begge overbeviste kommunister. Det var Sovjetunionen, som var aftager af informationerne. Ethels bror David Greenglass afgav falsk vidnesbyrd om sin søsters mulige indblanding for at redde sit eget skind. Han slap med 16 års fængsel.

I kammeroperaen *The Rosenbergs* er de to henrettede kun nået fem minutter ind i Dødsriget. Evigheden findes ikke. Blot skillevæggen ind til os. Julius og Ethel Rosenberg forcerer den. De er stadig henholdsvis 35 og 37 år. Nu vil de forklare sig og række ud mod deres to små efterladte drenge på 6 og 10 år, men de kan kun nå hinanden. Drengene er for længst blevet store. Til gengæld har dødens manifest skænket dem sangstemmer og æterisk musik. En trio bestående af klaver, violin og cello ombølger Ethel og Julius med en betagende uendelighed af livgivende og dog forbløffende toner. Komponisten Joachim Holbek har skabt et lymfelysende forløb af empatisk kammermusik, og dramatikeren og koreografen Rhea Leman har givet de to sangere i Rosenberg-rollerne en bevægende, næsten intravenøs, tekst og et bevægelses-mønster, der rummer alle afskygninger af fortabthed, nu døden er indtruffet og ethvert tilbageblik rummer ubærlige afgrunde.

DER findes andre monodramaer for to i musikhistorien. Fra Ethel og Julius Rosenbergs eget århundrede er der Béla Bartoks enakter *Hertug Blåskægs Borg*, hvor et fortabt par martres i hans pansrede bolig, som hun bestandig søger dybere ind i. Også her er stemmerne basbaryton og mezzosopran. En skrå, men ubønhørlig pyramidevæg lukker sig i *The Rosenbergs* om manden og kvinden, mens overnaturlige lysstråler stadig får dem til at skifte plads og komme os besættende nær. Ja, det er os levende, er anråbes, med vidunderlige stemmer, der skulle have haft lov til at klinge ud i livet, men nu er lutter ekkoskygger.

I første akt er Ethel og Julius i casual dress, de er figuranter i deres eget første møde. I anden akt er de stiligt shinet op til retssagen, der skal besegle deres skæbne. Hvad de henrettes i af påklædning får vi ikke at se – og slet ikke den ventende elektriske stol, der dræbte Julius Rosenberg øjeblikkeligt, men martrede Ethel Rosenberg i evigheder af minutter. Rhea Leman og Joachim Holbek lader de så grufuldt aflivede få et requiem, der i selve sin natur råber om evig hvile, men viser os den bratte afskeds ulægelige efterveer. Sejpineriet fra arrestationen af Julius Rosenberg 17. juli 1950, over begges dødsdom 6. april året efter, frem til henrettelses-øjeblikket 19. juni 1953, blotlægges og gennemlevs med sangerne Liv Oddveig Midtmageli og Jakob Bloch Jespersen vil sidste livsfiber. Det er blændende gjort, her midt i den amerikanske barok, der strakte sig fra 1947 til 1957 og gav os de mest flunkende biler, de stiligste mænd og de flotteste kvinder. Ethel Rosenberg havde en lille forsigtig mund, Julius Rosenberg et lille forsigtigt overskæg – de var grå midt i det livslystent sydende New York, men Leman og Holbek fremelsker alt det fortabt

blafrende og det standhaftigt modige i disse to spionanklagede eksistenser. Der anråbes ikke om liv, det er udslukt, ej heller om nåde, den råder vi ikke over. Ethel og Julius tilstedes blot klemmt bort i dødens svingdør at lade os ane skønheden i en kærlighed, der ikke gav køb.

Helt aktuelt har så forskellige værker som Bo HOLTENS gedigne renæssancedrama Gesualdo – Shadows, John FRANDSENS krystallinske Et Dukkehjem og nu LEMANS og HOLBEKS ømt dirrende The Rosenbergs for alvor befæstet troen på kammeropera som den sikre vej til hjertekulen.